

Biernat, Andrzej

"Rząd Narodowy Polski w latach 1863-1864", Franciszka Ramotowska, Warszawa-Łódź 1979 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 70/3, 599

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

żoną do ruchu czartystów), liczne pamiętniki a nawet literaturę piękną przynoszącą obraz społeczeństwa wczesnej doby wiktoriańskiej.

Rozdział pierwszy, obejmujący okres 1834—1839, poświęcony jest narodzinom stronnictwa i początkom jego działalności, sylwetkom jego najwybitniejszych przywódców. Rozdział drugi: "The decisive year of Chartism: 1839" skupia uwagę na wydarzeniach politycznych, mityngach i demonstracjach oraz zbieraniu podpisów pod petycjami w sprawie reformy wyborczej. Omówiono tu także przeciwdziałanie brytyjskiej administracji i policji. Rozdział trzeci dotyczy lat 40-tych, kiedy to słabnie ruch czartystów, poza krótką aktywizacją w okresie Wiosny Ludów. Zwięzły epilog przynosi opis klęski działaczy, którzy, jak pisze autorka, nie potrafili wkroczyć na drogę rewolucyjną i ulegli przemocy lękającego się o swą pozycję angielskiego mieszczaństwa.

Książka zawiera liczne wzmianki o demonstracjach i deklaracjach popierających węgierski ruch narodowy, które miały miejsce w Wielkiej Brytanii w latach 1848—1849. Obszerny aneks zawiera wybór ówczesnej publicystyki węgierskiej, która widziała w czartystach sojusznika; są tu np. relacje z londyńskich mityngów. Nawiązuje on do fragmentu książki zatytułowanego "Chartism and Internationalism" (s. 204—226). W tym kontekście wspomina się i o kwestii polskiej; autorka wykorzystuje tu głównie studia P. Brocka. Informuje m.in. o poparciu czartystów dla powstania krakowskiego 1846 r. (s. 210—211); na kartach książki pojawiają się sporadycznie nazwiska ks. Adama Czartoryskiego, Stanisława Worcella, Ludwika Oborskiego i Joachima Lelewela.

A. S.

Franciszka Ramotowska, *Rząd Narodowy Polski w latach 1863—1864*. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Zakład Naukowo-Badawczy Archiwistyki. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, PWN, Warszawa—Łódź 1979, s. 443.

Bogata historiografia dotycząca powstania styczniowego uzupełniona została wartościowym studium o naczelnej władzy narodowej tego okresu (faktycznie aż po kwiecień 1865 r.). Autorka będąc jednocześnie historykiem powstania styczniowego i archiwistą za naczelne zadanie postawiła sobie zrekonstruowanie form organizacyjno-ustrojowych ze szczególnym uwzględnieniem organizacji, działania oraz wytworów kancelaryjnych a także składów osobowych zmieniających się kolejno Rządów Narodowych. Poza naczelnymi władzami powstania badaniami objęto także niektóre organy pomocnicze (np. Sekretariat Stanu, Ekspedytura i poszczególne wydziały).

Przeprowadzona pod tym kątem analiza zmieniających się rządów (przy świadomości innych czynników sprawczych) wzbogaciła naszą wiedzę nie tylko o ustroju i mechanizmie funkcjonowania kierowniczego aparatu powstania lecz pozwoliła także na ukazanie umiejętności organizacyjnych, wizji państwowotwórczych oraz postaw ludzi, którzy tworząc ten aparat wpływali na kierunek samego powstania.

Bazę źródłową stanowiły ocalałe szczątki akt władz narodowych, zwłaszcza Rządu Narodowego oraz jego publikowane dokumenty, korespondencja ówczesnych działaczy, zeznania śledcze. W aneksach opublikowany został m.in. spis materiałów archiwalnych Rządu Narodowego Romualda Traugutta i dziennik podawczy ostatniego Rządu Narodowego.

A. B.